

# Livets smerte

Smerte er alltid sammensatt av fysisk, psykisk, sosial og eksistensiell smerte. Ren fysisk smerte finnes ikke. Det betyr ikke at tannlegen skal sende alle sine pasienter som opplever smerte til psykolog. Men kanskje noen av dem?

**D**et er vanskelig å gjengi opplevelsen etter å ha vært med når legen Stein Husebø tar med en forsamling på en følelsesmessig reise i smerte. Han berører med sine historier og ord, og det er mange som blir rørt. Men vi vil ikke kalle det sentimentalt, selv om mange rundt oss sitter og gråter.

Stein Husebø har opplevd, vært vitne til og tatt del i mye smerte. Det forteller han om, samtidig som han gir gode eksempler på hvordan vi kan være mot våre familiemedlemmer og medmennesker i hverdagen.

Husebø har blant annet ledet et prosjekt ved Bergen Røde Kors Sykehjem, med målsettingen å gi eldre en verdig slutt på livet. Nå har han fortsatt dette prosjektet, fra posisjonen som professor ved Universitetet i Wien, og med syke og døende eldre mennesker i hele Europa som målgruppe.

Helsepersonell har makt, og deres oppgave er å ta vare på pasienten. Den verste krenkelse Husebø kan tenke seg er å benekte andres lidelse. Smerte er et varsel, en stimulus og et rop om oppmerksomhet. Smerte betyr alt fra tannverk til hjerteinfarkt, min kone forlot meg og – jeg er redd for å dø.

Det er en vesensforskjell på akutt og kronisk smerte. Kortvarig kan vi tåle nærmest hva som helst, hvis smerten kan forklares. Og stort verre enn en fødsel kan det ikke bli, mener Husebø, som så vidt var innom smertelindring med medikamenter. Han mener at det ikke finnes noen brukbar mellomting mellom Paralgin eller Ibux og morfin. Paralgin forte er med andre ord noe



Legen Stein Husebø griper forsamlingen når han formidler det han vet om smerte.

man ikke skal bruke, ifølge Husebø. Og det er vel nytt for de fleste tannleger.

## Barnas viktige rolle

Barn er fantastiske, sier Stein Husebø. De tilpasser seg alle situasjoner. De skifter fra glede til sorg, fra lek til alvor og fra virkelighet til drømmer, i løpet av sekunder.

– Åpenhet er en av de største utfordringene når en i familien er alvorlig syk og skal dø. Vi ønsker å beskytte hverandre og oss selv mot det som er vondt. Samtidig viser alle erfaringer at fortid og bagatellisering bidrar til å gjøre alt verre.

Døden snur om på livet. Mye som før var vesentlig, mister sin betydning, mens spørsmål man før var lite opptatt av blir sentrale. Det er ikke bare den syke og døende som rammes, men alle de nærmeste. Derfor er åpenhet viktig, og det er foreldrenes oppgave å snakke med barna sine. Det kan de gjøre ved å spørre, og ved å gi barna mulighet til å uttrykke sine følelser i ord, tegninger eller lek. Det verste for barn er mangelen på åpenhet. Barn i en slik situasjon behøver mer enn noe å bli inkludert i, og forberede seg på, de forandringene som kommer til å prege deres liv. Hvordan kan de ellers få mulighet til å tilegne seg viktige erfaringer om liv og død?

Så forteller Stein Husebø historien om toåringen Trond, og broren hans, Tobias på fem. Etter at legene i flere

døgn hadde forsøkt å redde Tronds liv, viste flere undersøkelser at han var hjernedød. Moren gråt og bebreidet sykehuspersonalet, faren var taus. Tronds bror, Tobias, var hos besteforeldrene. Foreldrene mente at han hadde det best der, og at de ikke ville makte å ta vare på ham nå.

– Min første tanke var at foreldrene måtte få bestemme, men jeg dristet meg likevel til å foreslå at Tobias skulle få komme til sykehuset og være med på det som skjedde. Snart ville foreldrene komme hjem med en liten kiste, og Tobias ville få en ny rolle i familien. Hvordan skulle han forstå foreldrenes sorg og tilpasse seg hvis han ikke fikk være med på det som foregikk?

Det endte med at Tobias kom til sykehuset. Han lekte, var alvorlig, gråt, trøstet og fikk frem både tårer og latter. Trond lå i respirator, og den skulle nå slås av. Tobias ble sendt ut. Foreldrene ville nok en gang skåne ham. Men Tobias kom inn igjen. Han hoppet opp i sengen til lillebroren, og forsøkte å oppmuntre de voksne som ikke var i stand til å ta imot oppmuntring. Da sa Tobias: – Ja, ja. Da synger vi godnatt-sangen. Godnattsangen ble sunget.

– Jeg kan vanskelig forestille meg noe bedre for oss alle. Respiratoren ble koblet fra, og Trond døde og ble lagt i mors fang, avslutter Stein Husebø.

Tekst og foto: Ellen Beate Dyrvi